

23. ročník

Festival Špilberk

Záštitu převzali

Pavel Rychetský, předseda ústavního soudu ČR

Jan Grolich, hejtmán Jihomoravského kraje

Markéta Vaňková, primátorka statutárního města Brna

Vojtěch Mencl, starosta městské části Brno-střed

15. 8. 2022, 20⁰⁰

velké nádvoří hradu Špilberk, Brno

ZAHÁJENÍ S CAMILLE THOMAS

Filharmonie
Brno Philharmonic

Zdravice

Hrad Špilberk je místem, které žije 12 měsíců v roce. Přijďte se o tom sami přesvědčit a vyzkoušet si nezapomenutelný hudební zážitek pod širým nebem v unikátních prostorách přední brněnské památky. Velké nádvoří hradu je místem s velmi dobrou akustikou a poskytuje atraktivní prostředí symfonickým orchestrům již více než dvě desetiletí. Pojdme si společně užít 23. ročník tradičního Festivalu Špilberk, který je zárukou kvalitně stráveného hudebního večera.

Zbyněk Šolc, ředitel Muzea města Brna

Našeho festivalu se pravidelně účastní vedle Filharmonie Brno celá řada předních hudebních těles a i v tomto ročníku nám jeho pořadatelé připravili bohatý hudební kulturní program, v jehož rámci zazní tóny Mendelssohna, Stravinského i Čajkovského, okořeněné výběrem filmové hudby a písněmi Romana Dragouna. Na závěr si vyslechneme podmanivé tóny Janáčka a Dvořáka, které nám opět přiblíží hluboký význam klasické hudby, jež má nezastupitelný význam pro pochopení krásy i složitosti našich životů.

Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu České republiky

Hvězdné války, Čelisti nebo Indiana Jones – i hudbu z těchto filmových trháků si můžeme v průběhu jednoho ze srpnových večerů poslechnout na nádvoří hradu Špilberk. Tóny, které známe ze stříbrného plátna, zde zazní jako pocta k letošním devadesátinám skladatele filmové hudby Johna Williamse. Ale nejen to – Janáček, Dvořák, Čajkovskij, Dragoun, B-Side Band... Děkuji pořadající Filharmonii Brno, že se opět nebojí experimentovat a překračovat hranice. Těším se na setkání na některém z koncertů letošního ročníku festivalu na Špilberku.

Jan Grolich, hejtman Jihomoravského kraje

Hudba všech údobí i žánrů je podle mě nejlépe sdělná a nejvíce sdílená umělecká forma, protože dokáže proniknout k podstatě lidských citů a dokonale je vyjádřit. Letně vyladěný festivalový Špilberk plný skvělé hudby a nadšených posluchačů je toho důkazem. Je dobře, že si to vše můžeme plně a s radostí vychutnat už po třidvacáté.

Markéta Vaňková, primátorka města Brna

Je mi ctí převzít záštitu nad festivalem, který neodmyslitelně patří k letnímu Brnu. Jeho program slibuje nezapomenutelný zážitek pro posluchače širokého zaměření. Zazní tu klasická hudba, dospělé i mladší posluchače osloví filmové melodie v provedení symfonického orchestru a já si zcela jistě nenechám ujít spojení legendárních písní Romana Dragouna s komorním orchestrem.

Vojtěch Mencl, starosta městské části Brno-střed

Vítám vás na 23. ročníku festivalu na velkém nádvoří hradu Špilberk, které se každoročně v tuto dobu stává letním koncertním sálem Filharmonie Brno a jejich hostů. V podání brněnských filharmoniků pod taktovkou jejich šéfdirigenta na nás čeká Dvořákova Novosvětská či Korngoldův houslový koncert, jehož sólového partu se ujme Milan Pařík, s atraktivním programem přijdou orchestr PKF – Prague Philharmonia a hvězdná violoncellistka Camille Thomas, Český národní symfonický orchestr připomene významné jubileum proslulého tvůrce filmové hudby Johna Williamse a příznivci kvalitní rockové hudby si určitě nenechají ujít koncert brněnské legendy Romana Dragouna, který spolu s B-Side Bandem a Czech Ensemble Baroque Choir uvede své hity v aranžmá pro orchestr a sbor. Těším se na vás a přeji vám silné hudební zážitky v podmanivých kulisách Špilberku.

Marie Kučerová, ředitelka Filharmonie Brno

Program

FELIX MENDELSSOHN BARTHOLDY

Hebridy, předehra op. 26 | 11'

The Hebrides, overture, Op. 26

MAX BRUCH

Kol Nidrei pro violoncello a orchestr op. 47 | 11'

Kol Nidrei for cello and orchestra, Op. 47

IGOR STRAVINSKIJ

Pulcinella, suita z baletu | 24'

Pulcinella Suite

1. Sinfonia
2. Serenata
3. Scherzino – Allegretto – Andantino
4. Tarantella
5. Toccata
6. Gavotta (con due variazioni)
7. Vivo
8. Minuetto – Finale

přestávka / interval | 20'

DAVID POPPER

Maďarská rapsodie pro violoncello a orchestr op. 68 | 10'

Hungarian Rhapsody for cello and orchestra, Op. 68

Andante maestoso – Andante – Allegretto – Presto – Adagio
– Allegro vivace

PETR ILJIČ ČAJKOVSKIJ

Serenáda C dur pro smyčcový orchestr op. 48 | 30'

Serenade for Strings in C major, Op. 48

1. Pezzo in forma di sonatina
2. Valse
3. Élégie
4. Finale (Tema Russo)

Camille Thomas violoncello / cello

PKF – Prague Philharmonia

dirigentka / conductor Alevtina Ioffe

O skladbách

Třetí koncertní předehra *Die Hebriden* (Hebridy) **Felixe Mendelssohna Bartholdyho** (1809–1847) byla inspirována skladatelovou návštěvou západního pobřeží Skotska roku 1829. Během plavby lodí byl Mendelssohn natolik uhranut scénérií ostrova Staffa s Fingalovou jeskyní a burácejícími vlnami, že ještě na palubě složil několik taktů hlavní melodie. Svůj zážitek popsal s neskrývaným nadšením v dopise své sestře Fanny, přičemž neopomenul připsat ani ony první takty rodící se předehry. Náčrt skladby dokončil autor ještě pod názvem *Ouvertüre zur einsamen Insel* (Předehra k Osamělému ostrovu) o rok později v Římě. Výsledek nicméně ani po několika následujících revizích plně neodpovídal Mendelssohnovým představám – stěžoval si, že dílo evokuje spíše „kontrapunkt než vlakový olej, racky a solenou tresku“. Starost mu dělal také název a mezi možnými variantami, které zvažoval předtím, než se vrátil k *Die Hebriden*, se objevily například právě *Ouvertüre zur einsamen Insel* či *The Isles of Fingal* (Fingalovy ostrovy). Roku 1834 vydal Breitkopf & Härtel edici s názvem *Fingals Höhle* (Fingalova jeskyně), což zmatky kolem názvu díla ještě umocnilo. Skladba se dočkala nadšeného přijetí nejen mezi posluchači, ale také mezi jinými skladateli, kupříkladu Johannes Brahms prohlásil, že by se klidně vzdal všeho, co napsal, kdyby mohl zkomponovat něco jako jsou právě Mendelssohnovy *Hebridy*.

Německý skladatel **Max Bruch** (1838–1920) hledal, stejně jako mnoho jeho současníků, inspiraci v lidové tvorbě, která se mu stala častým zdrojem melodického materiálu. Příkladem mohou být skladby *Fantasie unter freier Benutzung schottischer Volksmelodien* (tzv. Skotská fantazie), *Serenade nach schwedischen Melodien* (Serenáda na švédské melodie) či *Suite nach russischen Volksmelodien* (Suita na ruské lidové melodie). Také skladba *Kol Nidrei* vychází z melodií písní, tentokrát však židovského původu. Dílo vzniklo speciálně pro židovskou komunitu v Liverpoolu a inspirovalo se dvěma hebrejskými melodiemi. První pochází z tradiční židovské bohoslužby o Jom-kipurské noci, druhá z písně *O Weep for Those that Wept on Babel's Stream* (Ó plač pro ty, kteří plakali na proudu Babelu), kterou na text lorda Byrona zhudebnil ve sbírce *Hebrew Melodies* (Hebrejské melodie) anglický židovský skladatel Isaac Nathan. Přestože byl Bruch protestantem, nezřídka byl právě kvůli *Kol Nidrei* mylně označován za židovského skladatele. Jak nicméně sám dodává v dopise německému chazanovi (kantorovi) Eduardu Birnbaumovi: „Ačkoliv jsem protestant, jako

umělec jsem hluboce cítil výjimečnou krásu těchto melodií...“
Kol Nidrei je po *Houslovém koncertu č. 1* Bruchovým nejčastěji uváděným dílem.

Prvotní impuls, který přiměl **Igora Stravinského** (1882–1971) k napsání baletu ***Pulcinella***, přišel od Sergeje Pavloviče Ďagileva, uměleckého kritika, mecenáše a baletního impresária. Ďagilev toužil po baletu založeném na principech *commedia dell'arte* s hudbou z vybraných skladeb Giovanniho Battisty Pergolesiho. Časem se ukázalo, že mnohé Pergolesiho atribuce jsou nesprávné a výraznou část hudby složili ve skutečnosti jiní autoři – mezi nejpravděpodobnější skladatele patří Domenico Gallo, Unico Wilhelm van Wassenaer, Carlo Ignazio Monza a Alessandro Parisotti. Stravinskému se zpočátku myšlenka adaptace Pergolesiho hudby příliš nelíbila, ale jakmile prostudoval partituru, které Ďagilev našel v knihovnách v Neapoli a Londýně, změnil názor. Skladatel přizpůsobil hudbu modernějšímu stylu tím, že si vypůjčil konkrétní témata a hudební plochy, které však opatřil moderními rytmy, kadencemi a harmoniemi. Premiéra se uskutečnila 15. května 1920 a předznamenala začátek Stravinského neoklasicistního období. O dva roky později vznikla z baletu ryze instrumentální suita, jejíž premiéra se uskutečnila v Bostonu 22. prosince 1922 pod vedením Pierra Monteuxa a v podání Bostonského symfonického orchestru. O významu díla pro samotného Stravinského svědčí jeho vlastní slova: „*Pulcinella* byla můj objev minulosti – zjevení, které umožnilo celé mé pozdější dílo.“

Český skladatel, pedagog a virtuózní violoncellista **David Popper** (1843–1913) patřil k nejvyhledávanějším interpretům své doby. O jeho technických schopnostech i vytříbeném uměleckém cítění vypovídají nejen četné koncerty po celé Evropě, ale také zastání, které našel nejen u dirigenta a klavíristy Hanse von Bülowa, ale také u samotného Ference Liszta. Popperova ***Ungarische Rhapsodie*** (Maďarská rapsodie) je virtuózním, přesto hluboce citlivým dílem a nabízí srovnání nejen s Lisztovými *Maďarskými rapsodiemi*, ale také Brahmovými *Maďarskými tanci* – některé věty sdílejí dokonce stejné lidové motivy. Například Popperovo *Allegretto* vychází ze stejného motivu, který se objevuje v Lisztově *Maďarské rapsodii č. 12* i Brahmově *Maďarském tanci č. 15*, podobných paralel však nabízí skladba více. Popper dílo pro klavír a violoncello dokončil roku 1893, o čtyři roky později jej Max Schlegel upravil pro orchestr. *Ungarische Rhapsodie* po vzoru Liszta i Brahmsa spojuje nejen lyričnost maďarských písní s ohnivou divokostí čardáše, ale především právě onu přirozenou a zpěvnou lidovou melodiku

s mistrovsky zvládnutými kompozičními postupy artificiální hudby.

Serenáda C dur pro smyčcový orchestr Petra Iljiče Čajkovského (1840–1893) byla zkomponována mezi zářím a říjnem roku 1880. Důvodem vzniku nebyla objednávka, ale – jak autor napsal své mecenášce Naděždě von Meck – jakýsi pocit vnitřního „neklidu a nepohodlí.“ První věta měla napodobit Mozartův styl a vycházela z formy klasické sonatiny s pomalým úvodem, který je zopakován nejen na konci věty, ale v pozměněné podobě také v codě závěrečné čtvrté věty. Druhá věta *Valse* se nezdá objevuje i jako samostatný valčík a v průběhu let vzniklo i několik úprav – jednou z nich je například píseň *From the Heart of a Lonely Poet* z filmu *Anchors Aweigh* (Zvedejte kotvy), kterou ve snímku zpívala Kathryn Grayson. Tajná premiéra, která měla být překvapením pro Čajkovského, se uskutečnila 3. prosince 1880 na moskevské konzervatoři a orchestr byl složen jak ze studentů, tak i pedagogů a profesionálních hudebníků. Na veřejnosti *Serenáda C dur* poprvé zazněla 30. října následujícího roku pod taktovkou Eduarda Nápravníka a od té doby se stala jedním z nejoblíbenějších děl pro smyčcový orchestr.

O účinkujících

Camille Thomas se narodila roku 1988 v Paříži. Na violoncello začala hrát ve čtyřech letech a záhy udělala tak rychlý pokrok, že brzy začala chodit na hodiny s Marcelem Bardonnem. V roce 2006 se přestěhovala do Berlína, aby zde studovala u Stephana Forcka a Franse Helmerzona na Hanns Eisler Hochschule für Musik. Ve svém vzdělávání pokračovala formou postgraduálních lekcí u Wolfganga-Emanuela Schmidta na Hochschule für Musik Franz Liszta ve Výmaru. Spolupracovala s dirigenty jako Paavo

Järvi, Mikko Franck, Marc Soustrot, Darrell Ang, Kent Nagano, Stéphane Denève a mj. s orchestry Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, Academia Santa Cecilia, Sinfonia Varsovia, Staatsorchester Hamburg, Orchestre National de Bordeaux či Bruselskou filharmonií.

PKF — Prague Philharmonia vznikla v roce 1994 z iniciativy dirigenta Jiřího Bělohlávka pod názvem Pražská komorní filharmonie. Dnes patří mezi nejrespektovanější české i světové orchestry. Od počátku sezony 2015/2016 stojí v jejím čele francouzský dirigent Emmanuel Villaume. Orchester má ve svém „rodném listě“ vepsanu svěžest, energičnost a perfekcionismus, stejně jako lásku k hudbě, kterou vkládá do každého koncertu. Je ceněn pro svůj charakteristický zvuk, který mu během 11 let svého působení vtiskl Jiří Bělohlávek a za nímž mimo jiné stojí jeho stěžejní repertoárová oblast, kterou je od počátku hudba vídeňského klasicismu, skladby Haydna, Mozarta a Beethovena. PKF je schopná rozkročit se od koncertantního repertoáru s komorním obsazením orchestru bez dirigenta až k projektům velkého symfonického charakteru, ve kterých se rozšiřuje o absolventy a členy Orchestrální akademie PKF.

→ více na pkf.cz

Alevtina Ioffe se narodila v Moskvě a vystudovala sborové dirigování, klasický zpěv a klavír na Státním hudebním pedagogickém institutu „Ippolitov-Ivanov“ a absolvovala Fakultu operního a symfonického dirigování na Moskevské státní konzervatoři u Vladimíra Ponkina. Po zkušenostech asistentky dirigenta v opeře v San Franciscu s Donaldem Runniclensem získala roku 2009 třetí cenu na dirigentské soutěži Victora de

Sabata v italském Terstu. V letech 2008 až 2011 Ioffe dirigovala v Moskevském hudebním divadle Stanislavského a Nemirovičev-Dančenka a byla často zvána k dirigování v Teatro Massimo Bellini v Catanii, Teatro Verdi v italském Terstu a také v Oldenburgische Staatstheater v Německu. Alevtina Ioffe je od února 2021 hudební ředitelkou Michajlovského divadla v Petrohradě. Je první ženou, která vede takto významnou hudební instituci v Rusku. Do roku 2021 byla také hudební ředitelkou Státní opery a baletu pro mladé publikum „Natalia Sats“ v Moskvě, tuto pozici zastávala více než deset let.

Lukáš Pavlica

Summary

Felix Mendelssohn Bartholdy's (1809–1847) third concert overture, *The Hebrides*, was inspired by the composer's visit to Scotland's western coast in 1829. During his sea passage, Mendelssohn was so captivated by the scenery and the roaring waves that he composed several bars of the main melody while still on board. He finished sketching the work a year later in Rome. The piece was rapturously received not just by audiences, but by other composers as well; for instance, Johannes Brahms said that he would gladly give up all he wrote if he could have composed something like Mendelssohn's *Hebrides*.

Like many of his contemporaries, **Max Bruch** (1838–1920) sought inspiration in folk music, from which he often drew his melodic material. *Kol Nidrei* is one of the works that he based on song melodies – in this instance of Jewish origin. The work was specially composed for the Jewish community in Liverpool and took its inspiration from two Hebrew melodies. The first comes from the traditional evening service on Yom Kippur; the second from *O Weep for Those that Wept on Babel's Stream*, a setting of Lord Byron's lyrics. Although Bruch was a Protestant, he was often mistakenly described as a Jewish composer because of *Kol Nidrei*.

The initial impulse that made **Igor Stravinsky** (1882–1971) write his ballet, *Pulcinella*, came from Sergei Pavlovich Diaghilev, the ballet impresario. Diaghilev wanted a ballet with music selected from pieces by Giovanni Battista Pergolesi. Stravinsky adapted Pergolesi's music to a more modern style by borrowing specific themes and textures and endowing them with modern rhythms, cadences and harmonies. Stravinsky's own words show how important this commission was for his oeuvre: "*Pulcinella* was my discovery of the past, the epiphany through which the whole of my late work became possible."

The Bohemian composer, teacher and virtuoso cellist **David Popper** (1843–1913) ranked among the most sought-after performers of his time. Testifying to his brilliant technique and refined sensibility were not just the frequent concerts he gave throughout Europe, but also the praise he received from such figures as Hans von Bülow and even Franz Liszt. Popper's *Hungarian Rhapsody* is a virtuoso, yet deeply sensitive, work that invites comparison with Liszt's *Hungarian Rhapsodies* and Brahms's *Hungarian Dances*.

Pyotr Ilyich Tchaikovsky (1840–1893) wrote his *Serenade for Strings in C major* between September and October 1880. This was no commission but, as the composer wrote to his patron, Nadezhda von Meck, his response to feeling "somewhat restless and unwell". The first movement was intended to imitate Mozart's style and was based on the classic sonatina form. The second movement, a Valse, is often performed on its own and has been variously arranged over the years, for instance, as the song *From the Heart of a Lonely Poet* featured in the film *Anchors Aweigh*.

Lukáš Pavlica
translated by Štěpán Kaňa

Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas
a vypnuli své mobilní telefony. Děkujeme.

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO FINANČNĚ PODPORUJE FILHARMONII BRNO.
VYBRANÉ KONCERTY JSOU POŘÁDÁNY ZA FINANČNÍ PODPORY
MINISTERSTVA KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY A JIHMORAVSKÉHO KRAJE.

MINISTERSTVO
KULTURY

B | R | N | O

jiho**m**oravský kraj

ZA PODPORU A SPOLUPRÁCI DĚKUJEME

PEMM
BRNO

KVA

DMB
Dopravní podnik města Brna a.s.

RENGL

SNID & CO
RESTAURACE

CityTools

Luxury
BRNO

BRNO
EXPAT
CENTRE

art

BRNO
daily

MASARYKOVA
UNIVERZITA

BEST WESTERN
PREMIER
Hotel International Brno
★★★★★

af Alliance Française
Brno

šalina

TIC BRNO ←

Brno
Český rozhlas

H
Harmonie

K
KlasikaPlus.cz

BRNO
MĚSTO
HUDBY

HOTEL
PASSAGE

KAM←WHERE
V BRNĚ/JIN BRNO

kudyznudy.cz

ROSOUND
CROATIAN CULTURE HOUSE

Nadace
Leoše
Janáčka

OPERA+

Scala
univerzitní
kino

vydala Filharmonie Brno nákladem 200 výtisků
text Lukáš Pavlica
sazba a produkce Petr Tejkal Design

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno
☎ +420 539 092 801, info@filharmonie-brno.cz
www.filharmonie-brno.cz